

METODIKA PODPORY STARTOVACÍHO ZAMĚSTNÁNÍ PRO OSOBY OPOUŠTĚJÍCÍ VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY (VTOS)/VÝKON VAZBY (VV)

**v období realizace projektu Příprava a podpora vstupu na trh práce pro bývalé
uživatele návykových látek a osoby ohrožené drogovou závislostí v konfliktu
se zákonem CZ.2.17/2.1.00/32326 (dále jen Projekt)**

Projekt „Podpora vstupu na trh práce“, r.č. CZ.2.17/2.1.00/32326 je podpořen v rámci operačního programu
Praha – Adaptabilita, který je spolufinancován Evropským sociálním fondem
„Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti“

Obsah

1. ÚVOD	1
2. CÍLOVÁ SKUPINA.....	2
2.1 Základní charakteristika.....	2
2.2 Specifika.....	2
3. METODY PRÁCE	3
3.1 Individuální poradenství.....	3
3.2 Práce se skupinou.....	3
3.4 Asistence.....	4
3.5 Písemný kontakt	4
3.6 Krizová intervence	5
3.7 Prevence relapsu	5
3.8 Motivační rozhovory	6
4. KONTAKTOVÁNÍ KLIENTŮ Z CÍLOVÉ SKUPINY.....	6
4.1 Způsoby navázání kontaktu s klientem	6
4.1.1 Klienti aktuálně ve VTOS/VV	7
4.1.2 Klienti bezprostředně po propuštění z VV/VTOS	7
4.2 Vstupní kontakt s klientem po propuštění z VTOS/VV	7
5. NABÍZENÉ SLUŽBY.....	8
5.1 Pracovní poradenství.....	8
5.2 Sociální poradenství	8
5.3 Ostatní/podpůrné poradenství	9
6. „PROJEKTOVÉ BENEFITY“	9
6.1 Ubytování	10
6.2 Stravenky	10
6.3 Měsíční jízdné na pražskou MHD	10
7. UKONČENÍ SPOLUPRÁCE	11
8. ZÁVĚR	11

1. ÚVOD

Osoby opouštějící VTOS/VV patří jednoznačně mezi skupinu ohroženou sociální exkluzí.

K začátku sociálního propadu dochází ještě před nástupem do VTOS/VV. Vlivem užívání návykových látek dochází ke ztrátě zaměstnání, nárůstu dluhů, ke kriminální činnosti a dalším sociálně patologickým jevům. Pokud tato situace trvá dlouho, klient postupně ztrácí sociální návyky. Často bývá již v této fázi vyčleněn ze společnosti i z blízkého sociálního okolí (přátelé, rodina). Důležitým faktorem pro budoucí sociální integraci je délka užívání NL a délka (počet) VTOS.

Klient se po výstupu z VV/VTOS může dostat do začarovaného kruhu i přes počáteční motivaci ke změně. Nemá se kam vrátit, nemá sociální zázemí, se záznamem v RT a bez stálého bydlení se mu hůře hledá zaměstnání, bez kterého nedosáhne na ubytování. Je nezbytné s touto skupinou pracovat již ve VTOS a pomoci jim zorientovat se v možnostech po výstupu a pracovat s jejich motivací. S klientem je nutné pracovat na jeho sociální integraci komplexně.

Jedním ze způsobů je i nabídka ubytování a dalších benefitů pro klienty do doby, než si naleznou práci. Zaměstnání si pak klient najde snadněji a je větší pravděpodobnost, že si ho udrží (má místo pro odpočinek, nemá potřebu vracet se ke kriminální činnosti).

2. CÍLOVÁ SKUPINA

2.1 Základní charakteristika

Uživatelé/bývalí uživatelé nealkoholových drog, případně v kombinaci s alkoholem ve VTOS/VV nebo těsně po propuštění (do tří měsíců po propuštění), kteří mají trvalé bydliště na území hl. města Prahy nebo se v Praze zdržují/plánují zdržovat nejméně šest měsíců.

Čerpání služeb je možné od osmnácti let věku, horní věková hranice není omezena.

2.2 Specifika

Jedná se o klienty, kteří jsou po propuštění z VTOS/VV motivováni ke změně dosavadního způsobu života. Většina z nich nemá zkušenosti s léčebným programem nebo terapií, jejich abstinence ve VTOS/VV je víceméně abstinencí „z nutnosti“. Často bývají poškození opakovaným nebo dlouhodobým pobytem ve výkonu trestu a vykazují nižší schopnost začlenění do společnosti na svobodě. Problematické pro ně bývá naučit se řádu a režimu bez dozoru, nemají podporu rodiny a přátel (absence zdravého sociálního okolí). Po počáteční velké motivaci k nalezení zaměstnání se po opakovaném odmítnutí, zejména z důvodu záznamu v RT, motivace může prudce snížit.

Nejpalčivějším problémem, který klienti řeší hned po propuštění, bývá bydlení, nedostatek finančních prostředků (nebo jejich úplná absence), dluhy a exekuce.

Výše zmíněné problémy jdou často ruku v ruce s komplikovanými/žádnými vztahy s původní rodinou.

3. METODY PRÁCE

3.1 Individuální poradenství

Klient, který je aktuálně ve VTOS/VV má možnost požádat o individuální kontakt s pracovníkem COKUZu (Centra pro klienty v konfliktu se zákonem) nebo PSA, a to při semináři, exkurzi, písemně nebo přes pracovníky věznice (vychovatele, psychology, sociální pracovníky, speciální pedagogy). Ve věznicích, se kterými má o. s. SANANIM smlouvu o spolupráci, probíhá individuální poradenství pravidelně. Klienti z ostatních věznic mohou o návštěvu požádat písemně.

Během prvního poradenství pracovník mapuje situaci klienta, zjišťuje anamnézu a zakázku. Klientovi jsou předány informace o fungování a službách PSA. Dle zjištěných informací společně plánují další postup a domlouvají se na způsobu a frekvenci kontaktu.

Délka individuálního poradenství závisí především na možnostech věznice (počtu zájemců, dalším programu ve věznici).

3.2 Práce se skupinou

- Seminář formou přednášky pro větší skupinu klientů (cca 20 – 40)
- Seminář ve formě „tematické skupiny“
- Exkurze klientů z VV Ruzyně v PSA

Semináře a exkurze slouží především k představení PSA a jejich služeb cílové skupině a k navázání prvního kontaktu s klienty.

Semináře probíhají pravidelně

- dvakrát ročně, ve věznicích, se kterými má o. s. SANANIM smlouvu o spolupráci
- v partnerské VV Ruzyně čtyřikrát ročně.

Exkurze skupiny klientů v PSA se domlouvají dle potřeby a na žádost VV Ruzyně.

3.4 Asistence

Asistence je klientovi poskytována, např. pokud klient není dostatečně připraven na komunikaci s úřady nebo dalšími službami. Smyslem je především poskytovat klientovi podporu a tím posilovat jeho samostatnost k dalším úkonům.

3.5 Písemný kontakt

Korespondence s klientem ve VTOS/VV je zpravidla zahájena přijetím dopisu od klienta, na který pracovník reaguje. O službě se klient dozví od specializovaných pracovníků věznice (psychologů, vychovatelů, speciálních pedagogů, sociálních pracovníků), během semináře nebo individuálního kontaktu od pracovníků PSA/COKUZu. Další možností je, že klient již nastupuje do VTOS/VV s informacemi o službě z jiných programů a zařízení (kontaktní centrum, terénní programy a jiné). Někteří klienti již v minulosti službu využili a nyní obnovili kontakt.

Na dopis od klienta pracovník reaguje nejpozději do jednoho měsíce od doručení.

Cílem korespondence je zejména zjistit anamnézu a zakázku klienta a postupně plánovat jednotlivé kroky, které bude třeba po propuštění udělat (včetně informací a nabídky služeb PSA a dalších zařízení – léčebných, poradenských, následné péče). Přes písemný kontakt je

také možné domluvit s klientem individuální poradenství ve VTOS/VV (po domluvě s pracovníky věznice i ve věznicích, se kterými nemá o. s. SANANIM smlouvu o spolupráci).

3.6 Krizová intervence

Jedná se o metodu práce s klientem, který se nachází v situaci, kterou vnímá jako zátěžovou až ohrožující. Cílem je minimalizovat ohrožení klienta, posílit jeho schopnost vyrovnat se se zátěží tak, aby nedošlo k destruktivním způsobům řešení.

Krizová intervence může vyústit až v odkázání nebo asistenci do specializovaného zařízení (centrum krizové intervence).

Mezi nejčastější důvody krize u našich klientů patří ztráta sociálního zázemí (ztráta bydlení, zaměstnání, konflikt s blízkými) a relaps.

3.7 Prevence relapsu

Prevence relapsu je přístup, který se zaměřuje na sebekontrolu u závislostního chování. Používá techniky kognitivních intervencí a trénink sociálních dovedností. Konkrétně jde o mapování a rozpoznávání rizikových situací a zlepšení dovednosti jejich zvládnání.

Vhodné je poskytovat prevenci relapsu zejména klientům, kteří nemají zkušenosti s léčebným programem a pokouší se abstinovat a u klientů, kteří zrelapsovali nebo u nichž toto riziko vnímáme (nezvládají craving). V indikovaných případech nabízíme klientovi kontakt s léčebným zařízením.

3.8 Motivační rozhovory

Jde o přístup zaměřený na podporu vnitřní motivace klienta ke změně. Hlavními nástroji je aktivní naslouchání, rozporování a podpora klientových vlastních schopností.

Motivační rozhovory u klienta používáme průběžně při pravidelných schůzkách, zejména pokud si klient nebo pracovník není jistý motivací ke změně životního stylu (nalezení zaměstnání, návštěva úřadu, abstinence atd.).

4. KONTAKTOVÁNÍ KLIENTŮ Z CÍLOVÉ SKUPINY

4.1 Způsoby navázání kontaktu s klientem

Klient se může o službách PSA dozvědět ještě před nástupem nepodmínečného trestu odnětí svobody ve službách, které navštěvuje (kontaktní centra, terénní programy, PMS).

Během VTOS/VV může být klient informován o službách prostřednictvím seminářů, od specializovaných pracovníků věznice nebo mu kontakt poskytne např. rodina.

Informace o PSA jsou do jiných služeb a zařízení předávány formou letáků a dalších informačních materiálů nebo vzdělávacích programů pro odbornou veřejnost.

Někteří klienti dostávají informace od stávajících a bývalých klientů PSA.

První písemný nebo osobní kontakt iniciuje klient.

4.1.1 Klienti aktuálně ve VTOS/VV

Cílem kontaktu s klientem ve VTOS/VV je zejména navázání důvěry mezi klientem a pracovníkem, předání informací o PSA a dalších službách, které může klient po výstupu z VTOS/VV využít, ale také poskytování podpory a práce s motivací.

Důležitou součástí kontaktu je zrealňování klientových představ, o tom co ho čeká po výstupu, zejména pokud je v této situaci poprvé.

4.1.2 Klienti bezprostředně po propuštění z VV/VTOS

V ideálním případě má klient informace o možnosti využít služeb PSA z VTOS/VV a na první kontakt přichází neprodleně po propuštění. Někteří klienti se o této možnosti dozvídají až po delší době po propuštění (jiné instituce a zařízení, známí). Pokud od propuštění neuběhla doba delší, než tři měsíce spadá klient do kategorie bezprostředně po propuštění z VV/VTOS.

4.2 Vstupní kontakt s klientem po propuštění z VTOS/VV

Pokud se jedná o první setkání s klientem, zjišťujeme jeho anamnézu a motivaci. U klientů, kteří byli v kontaktu ve VV/VTOS je tato oblast již zmapována. Klientovi jsou podány informace o jeho právech a povinnostech a o službách poskytovaných PSA. Klientům, kteří splňují podmínky pro čerpání benefitů (viz. „Projektové benefity“) a mají o něj zájem, je zajištěno ubytování, případně další podpora.

Dle zakázky jsou klientovi poskytovány příslušné služby. Zakázka i kontrakt jsou pravidelně revidovány a upravovány tak, aby reagovali na aktuální situaci a potřeby klienta.

5. NABÍZENÉ SLUŽBY

5.1 Pracovní poradenství (viz Operační manuál PSA)

- Sestavení/úprava profesního životopisu
- Vytipování vhodného pracovního místa na základě klientova vzdělání, předchozí praxe, dovedností a s ohledem na limity (záznam v RT, zdravotní omezení a jiné)
- Orientace v pracovních pozicích
- Zprostředkování zaměstnání u spolupracujícího zaměstnavatele
- Návčik telefonického a osobního pracovního pohovoru

Oproti ostatním klientům PSA je tato cílová skupina častěji znevýhodněna díky záznamu v rejstříku trestů. Někteří klienti nemají reálnou představu o aktuální situaci na trhu práce (zejména pokud nebyli v kontaktu s PSA ve VV/VTOS). Rizikem může být očekávání rychlého nalezení pracovního místa. Pokud je doba bez zaměstnání delší, klienti ztrácejí motivaci k životu bez drog a nelegálního způsobu obživy. Z nedostatku finančních prostředků mají větší tendenci vzít i práci na černo, která pro ně může mít rizika (nedostanou mzdu, nebo jen část, vystavují se postihu za práci na černo a souběžné pobírání sociálních dávek).

Pokud klient není připraven na tato rizika, může dojít k recidivě užívání návykových látek případně kriminální činnosti. Z tohoto důvodu je klientům po výstupu z VV/VTOS věnována zvýšená pozornost a podpora.

5.2 Sociální poradenství (viz Operační Manuál PSA)

Na rozdíl od jiných klientů, mají klienti během VTOS/VV omezené možnosti komunikace s okolím a přístupu k informacím. Z tohoto důvodu neznají např. aktuální stav svých dluhů.

Většina klientů během VTOS nepracuje a tím pádem nemohou své dluhy splácet. Vlivem narůstání penále a úroků se dostávají do dluhové pasti.

Klienti často ztrácejí kontakt se svým sociálním okolím zejména s rodinou. Až po propuštění mohou zjistit novou situaci, o které během VTOS nevěděli, jako třeba smrt v rodině, rozchod s partnerem nebo nezáměr rodiny. Nové události mohou mít vliv i na sociální zázemí klienta (ztráta bydlení). Vlivem těchto skutečností se klient může dostat do akutní krize.

Během sociálního poradenství se mapuje situace klienta, a pokud je to možné, hledáme společně s klientem řešení. Důležitou součástí práce s klientem je poskytování podpory.

5.3 Ostatní/podpůrné poradenství

Služba je poskytována nejčastěji při osobní schůzce, ale může probíhat i telefonicky, případně písemně.

Probíhá většinou neplánovaně (klient je objednan původně např. na pracovní poradenství) nebo plánovaně, jako součást pravidelných schůzek (poskytování podpory, prevence relapsu). Reaguje na aktuální psychický a fyzický stav klienta.

6. „PROJEKTOVÉ BENEFITY“

Benefity jsou určeny pro klienty po propuštění z VTOS/VV, kteří jsou v akutní sociální nouzi (nemají kde bydlet, nemají žádné finanční příjmy).

Pro klienty benefity slouží k vytvoření lepších startovacích podmínek pro získání práce a k budoucí sociální stabilizaci obecně.

Tuto službu mohou využít klienti, kteří byli v průběhu VTOS/VV v kontaktu s COKUZem, který je doporučil, případně mají reference od specializovaných pracovníků věznic. Nezbytnou podmínkou pro čerpání benefitů je klientova motivace ke spolupráci.

Klient může čerpat všechny benefity nebo jen některé (např. pokud má zajištěné ubytování).

Veškeré čerpání benefitů je zaznamenáno v potvrzení o přijetí s aktuálním datem a podpisem klienta a vloženo do jeho karty.

Důvodem pro ukončení čerpání benefitů je porušení podmínek pro jejich čerpání, získání vlastního stabilního příjmu nebo vypadnutí z kontaktu.

6.1 Ubytování

Ubytovna je klientovi hrazena zpravidla na jeden měsíc a v indikovaných případech se může prodloužit o další měsíc.

6.2 Stravenky

Stravenky jsou klientovy vydávány postupně, maximálně se jednorázově vydávají 4 ks. Celkově je pro jednoho klienta určeno 20 ks stravenek. Hodnota jedné stravenky je 50 Kč.

6.3 Měsíční jízdné na pražskou MHD

Jízdenka je klientovi vydána na jeden měsíc, v indikovaných případech se může o další měsíc prodloužit. Tento benefit je důležitý zejména pro to, aby klientovi nenaskakovaly dluhy u

MHD (jízda na černo) a pro úspěšné absolvování cest na pracovní pohovory, úřady a jiné instituce.

7. UKONČENÍ SPOLUPRÁCE

Důvody ukončení spolupráce

- Naplnění zakázky klienta
- Změna zakázky (PSA není schopna pomoci při jejím plnění)
- Vypadnutí klienta z kontaktu
- Klient nemá zájem o další spolupráci

8. ZÁVĚR

Klienti opouštějící VV/VTOS ve valné většině nemají zkušenost s terapeutickým programem (léčebna, terapeutická komunita).

Během pobytu ve věznici se adaptovali na tamější podmínky a hůře získávají důvěru k pracovníkům a institucím obecně. Důvodem nedůvěry bývá obava ze sankcí, vyplývající ze selhání nebo nesplnění očekávání. Často se setkáváme s tím, že klient odmítá jiné služby, přes to, že je pro ně indikován (doléčovací centrum, psychiatrická ambulance). Pro získání důvěry klienta je nutné časté opakování zachování mlčenlivosti, trpělivost a zdůrazňování, že nám může svěřit vše bez obav z postihů).

Tato skupina klientů je také ve větší míře ohrožena sociální izolací. Vztahy s rodinou a přáteli jsou poškozeny vlivem užívání návykových látek a z toho vyplývajícího životního stylu klienta a samotným VTOS/VV. U některých klientů jsou sociální vazby úplně zprerhány (rodina se stydí za klienta, klient se stydí před rodinou).

Ve vyšší míře tito klienti zažívají pocit nespravedlnosti („snažím se, ale do práce mě nevezmou, protože mám záznam v RT“).

Práce s touto cílovou skupinou je specifická především komplikovanějším navázáním důvěry a vztahu mezi pracovníkem a klientem.

Během spolupráce je nutné řešit situaci klienta komplexně, to znamená nejen hledáním zaměstnání, ale i řešením sociálního zázemí (ubytování, podpora okolí) a zvládnutí abstinence. Klienti po VV/VTOS vyžadují vyšší míru podpory než běžná klientela a častější práci s motivací.

Vzhledem k výše uvedenému je jasné, že tato skupina je ohrožena vyšším rizikem krize (a návratu k původnímu životnímu stylu), proto je frekvence schůzek vyšší než u ostatních klientů.